

چوگان، شاه بازی هاست

۱ آذر ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۳۵

زمانی که اسم یک ورزش لوکس به میان می آید، ورزش هایی مثل تنیس، اسکی و گلف به ذهن خطور می کند، اما شاید باورش برای عامه مردم سخت باشد چوگان، که همیشه ورزشی سنتی و اصیل به حساب می آمده، یکی از گران ترین و لوکس ترین ورزش ها به حساب بیاید.

زمانی که اسم یک ورزش لوکس به میان می آید، ورزش هایی مثل تنیس، اسکی و گلف به ذهن خطور می کند، اما شاید باورش برای عامه مردم سخت باشد چوگان، که همیشه ورزشی سنتی و اصیل به حساب می آمده، یکی از گران ترین و لوکس ترین ورزش ها به حساب بیاید. ورزشی که به خاطر نقش پررنگ اسب در آن، گران و پرهزینه می شود؛ این بازی دارای قدمتی طولانی است، قدمتی به اندازه شاهان ایرانی که می توان تصور کرد با همین چوب ها و اسب ها در میدان های خط کشی شده، جولان می دادند تا گوی سبقت را از یکدیگر برابیند. تاریخچه دقیقی از اینکه کدام ورزش یا بازی امروزی، در میان دیگر ورزش ها قدمت بیشتری دارد در دسترس نیست، اما خیلی ها «چوگان»، ورزش ایرانی متشکل از یک ورزشکار، اسب، چوب و گوی را قدیمی ترین بازی تیمی در دنیا می دانند. پیشینه بازی به ۶۰۰ سال پیش از میلاد مسیح می رسد. در ادبیات ایران، اشاره های فراوانی به قدمت این بازی شده است؛ رودکی، سعدی، حافظ، ناصر خسرو و مولانا شعرایی بودند که از چوگان در اشعار خود استفاده کرده اند، اما هیچ شاعری به اندازه فردوسی از چوگان سخن به میان نیاورده است. فردوسی در شاهنامه به وفور از علاقه ایرانیان به چوگان سخن گفته و چندین بازی چوگان میان اساطیر ایرانی را هم به نظم درآورده است.

چوگان، ورزشی برخاسته از تمدن کهن ایران باستان است؛ ورزشی که به احتمال فراوان اولین تجربه بشر مدرن، از یک بازی تیمی قاعده مند است. در هزاره های قبل، آن زمانی که کشورگشایی، در دستور کار تمامی دولتمردان قرار داشت، آمادگی هرچه بیشتر برای رزم، یکی از مهم ترین ارکان نظامی به شمار می آمد.

در سپاه ایران، برای آماده نگه داشتن نظامیان و هم چنین اسب هایشان، چوگان بازی می شده است، و آنگونه که در تاریخ آمده است این بازی، با یک قاعده خاص و هم چنین در حضور داور انجام می شده است. چوگان، بازی بی انگیزه ای نبوده و به طور کامل یک بازی استراتژیک است که به آمادگی سوار و اسب با هم نیاز دارد. سوار و اسب در بازی چوگان مشق رزم می کرده اند، چوگان ورزش سواره نظام بوده و هاک، ورزش پیاده نظام ایرانیان.

آنگونه که در تاریخ آمده، هاکی و گلف، از چوگان مشتق شده اند. بسیاری از قوانینی که در شاهنامه فردوسی در مسابقه چوگان آمده هنوز به قوت خود باقی است. در ضمن در یاد تاریخ، هیچ مسابقه ای پیش از مسابقه سیاوش با تیم ایرانی در برابر تیم توران میان تیم های هیچ دو کشوری انجام نشده است.

چوگان، بازی شاهان و بزرگان بوده و در زمان هخامنشیان بازی می شده است. چوگان به هنگام کشورگشایی داریوش اول در هند، به این شبه قاره رفت و در آنجا رواج زیادی پیدا کرد. این بازی پرجنبش که نیمی اسب و نیمی سوار به جایش می آورند در نوشته های ایرانی از «کارنامه اردشیر بابکان» گرفته تا ترانه های مردمی و اشعار شعرای بزرگ وجود دارد.

نام چوگان از نام چوبی که در آن استفاده می شود، برگرفته شده است، این ورزش در ایران پس از صفویان کم کم رو به فراموشی رفت. دوره صفویه مهم ترین برهه چوگان در ایران پس از اسلام است. این بازی در این دوره در قزوین آغاز شد و سپس به اصفهان رفت. این طور به نظر می رسد که شاه عباس صفوی هر زمانی که از جنگ و لشکرکشی و سفر فارغ می شد یا می خواست میهمانان بیگانه خود را سرگرم کند، چوگان بازی می کرده و به دستور شاه عباس اول صفوی، میدان نقش جهان اصفهان (میدان امام خمینی) به منظور برگزاری بازی چوگان احداث شد. این میدان، قدیمی ترین زمین بازی چوگان در جهان است.

در زمان فرمانروایی مغولان بر هند، چوگان همانند بسیاری از دستاوردهای فرهنگی، هنری و ورزشی به هند برده شد و در آن سرزمین گسترش و رواج یافت. انگلیسی ها در هند این بازی را آموختند و آن را به انگلستان بردند، چوگان از انگلستان به امریکا رفت. پس از آن مسابقاتی میان امریکا و آرژانتین برگزار شد و این بازی در قاره امریکا محبوبیت بسیار یافت. هم چنین از سال ۱۹۰۰ تا ۱۹۳۶ چوگان از بازی های رسمی المپیک بود.

در سال های اخیر چوگان به سبب پشتوانه غنی فرهنگی اش، بار دیگر مورد توجه قرار گرفت و به ویژه پس از سال ۱۳۸۰، فدراسیون آن شکل گرفت و در حال حاضر این ورزش در ایران به سرعت رو به پیشرفت است، حتی تا سال های ابتدایی پس از انقلاب اسلامی ایران، هرگاه در گوشه ای از دنیا، چوگان بازی می شده، پرچم ایران برافراشته می شده است.

در حال حاضر، تنها دو زمین برای این بازی در ایران وجود دارد؛ زمین هایی که برای بازی استاندارد باشند و بتوان مسابقات را در آنها برگزار کرد. نگهداری از اسب، عضویت در باشگاه و آمادگی برای شرکت در مسابقات، هزینه های ورزش چوگان است که باعث گران تر شدن آن نسبت به آنچه در تصور عمومی وجود دارد، می شود.

سعیده صادقی، عضو تیم ملی چوگان، از هزینه های معمول این ورزش نه چندان معروف می گوید، ورزشی که دوستداران اسب، بیشتر به آن گرایش دارند. «اسب ها انواع مختلفی دارند، از ۲۰ میلیون تومان قیمت دارند.» صادقی معتقد است آنچه افراد را به چوگان متمایل می کند، عشق و علاقه به اسب است.

اسب های چوگان هم انواع و اقسام مختلفی دارند، اسب های مادیون عرب که همیشه در زمره گران ترین اسب ها محسوب می شوند، به درد چوگان بازان نمی خورد، اسب های چوگان باید قد کوتاهی داشته باشند تا سوارکار بتواند با کمک چوب به گوی ای که روی زمین است، ضربه بزند. آنچه مشخص است مادیون در این بازی، گران تر از نریون هستند، همچنین اسب های کوتاه که به اسب های پونی معروفند، از بلندقامت ها گران ترند. اینکه هرچه نژاد اسب ها به سمت ترکیب ترکمن و اروپایی می روند، برای چوگان بازان ارزشمندتر می شوند.

صادقی درباره هزینه های بالای چوگان معتقد است که بیشتر این هزینه ها صرف خرید و نگهداری از اسب می شود: «اسب هم مانند هر موجود زنده ای هزینه هایی دارد، مثل انسان ها و مثل دیگر موجودات زنده. یک اسب شاید اندازه یک انسان خرج داشته باشد و این طبیعی است.»

اسب های چوگان هفته ای سه روز تمرین سخت می کنند و سه روز دیگر تمرین سبک دارند تا عضلاتشان نگیرد. این تمرین سبک که کارکرد ریکاوری در دیگر ورزش ها را دارد برای اسب چوگان، می تواند شامل قدم زدن در محوطه باشگاه باشد؛ کاری که مانع از ورم کردن عضلات اسب می شود. اما بازی شاهان و بزرگان پیشین که سال هاست دوباره در ایران رونق گرفته، امروزه یک بازی اشرافی به حساب می آید یا همه می توانند چوگان بازی کنند؟

در سال های اخیر بازی هایی رواج پیدا کرده است که برای یک بخش خاص جامعه قابل دسترسی است؛ ورزش هایی مثل تنیس، اسکی و اسب سواری. این رشته ها در لیست رشته ای پرهزینه قرار می گیرند. چوگان هم به واسطه حضور اسب در این بازی، نمی تواند ورزشی ارزان قیمت و به بیان دیگر قابل دسترس برای همه باشد.

اسب چوگ

ان را می توان با هزینه حدود ۲۰ میلیون تومان خریداری کرد، اسب های اصیل تر و چابک تر قیمت های بیشتری دارند، اما به طور میانگین اسب های چوگان بازان ایران بین ۲۰ تا ۷۰ میلیون تومان قیمت دارند. همین ابتدای کار، شاید دلیل لوکس و گران بودن این ورزش روشن شود، اما تنها هزینه اسب، فقط بهای خرید آن نیست، هر اسب به طور میانگین ماهیانه حدود یک میلیون و دویست هزار تومان هزینه نگهداری دارد. این هزینه شامل تهیه علوفه، کارگر و مهتر و هم چنین نگهداری از آن هم می شود. جا به جایی اسب ها برای انجام مسابقه هم هزینه خاص خود را دارد.

چوگان ورزشی است که ۵۰ درصد آن به چوگان باز و ۵۰ درصد آن به چوگان باز و ۵۰ درصد دیگر به اسب بستگی دارد، البته به سببی که آموزش چوگان دیده باشد و این بازی را بلد باشد؛ اتفاقی که حداقل یک سال آموزش مداوم برای اسب نیاز دارد.

اگر به هزینه های اسب، هزینه ادوات چوگان، از چوبش گرفته تا گوی را هم اضافه کنیم، هر چوگان باز باید به طور میانگین

ماهنامه پنج و نیم میلیون تومان برای این بازی هزینه کند.

اما جالب ترین نکته درباره چوگان را محمدرضا شاپوری، مدیر مجموعه ورزشی قصر فیروزه می گوید: «چوگان، بازی بزرگان است و بزرگی کردن هزینه خودش را دارد.» این شاید دقیق ترین تصویر از هزینه های یک رشته ورزشی گران باشد؛ ورزشی که در سال های اخیر میان قشر خاصی از جامعه طرفداران زیادی پیدا کرده است. منبع: ماهنامه تبار

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/32105/بهاست-بازی-شاه-چوگان/>